

**Назва конференції - XXXII Міжнародна науково-практична конференція
«Modern development of science and the latest perspectives», 16-19 серпня 2022
р., Ванкувер, Канада
Секція – Економіка**

СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНА ПОЛІТИКА ЩОДО ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ ТА БІЖЕНЦІВ З УКРАЇНИ

Славкова Олена,
д.е.н., професор,
Сумський національний аграрний університет,
olena.slavkova.snau@gmail.com
Фігурна Марія,
асистент,
Сумський національний аграрний університет,
f.mariya@ukr.net

Соціальна та гуманітарна сфера в сучасних умовах стає однією з основних стратегій розвитку держави. Проникаючи в усі інші соціальні сфери, вона трансформує ці сфери і перетворює їх у якісно новий суспільний простір, стан якого, безперечно, є показником науково-технічного, культурного, інформаційного та освітнього рівня України. Згідно з Конституцією, Україна є суверенною і незалежною, демократичною, соціальною і правовою державою, в якій людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю[1].

Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людьми за свої дії. Головним обов'язком держави є дотримання та забезпечення прав і свобод людини. Починаючи з 2014 року Україна перебуває в стані неоголошеної війни і на сьогодні її території незаконно анексовані сусідньою країною, частина тимчасово окупована цією ж країною-агресором, а частина веде бойові дії. В зв'язку з чим майже півтора мільйона громадян України були змушені покинути свої домівки та виїхати на підконтрольні українській владі території в пошуках захисту, а часто й лише порятунку. Відповідно до ст. 2 Закону України «Про забезпечення прав і свобод переміщених осіб» Україна вживатиме всіх можливих заходів, передбачених Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами, яким Верховна Рада України протидіє існуванню приміщень вимушених внутрішніх біженців, захисту та поваги до прав і свобод внутрішньо переміщених осіб, створення умов для добровільного повернення або інтеграції таких осіб до покинутого місця проживання. нове місце проживання в Україні [2].

Розглянемо на прикладі Польщі питання міграції у зв'язку з воєнними діями та політичні кроки держави у зв'язку з ситуацією що виникла. Перед вторгненням Росії приплив громадян України становив 16,3 тис. людей на день. Після початку бойових дій відбулося помітно різке зростання припливу

біженців, у середньому майже 63,9 тисячі осіб щоденно з максимумом 139,3 тис. 6 березня 2022 р. Слід зазначити, що після різкого збільшення осіб які перетнули кордон, менш ніж за 2 тижні від початку агресії, відбувся не менш різкий спад а наразі є систематичне зниження.

Аналіз прикордонного руху за пунктами пропуску свідчить про основні напрямки припливу біженців з України. Основні потоки спостерігалися на найбільших прикордонних переходах, що пов'язано, зокрема, з їх пропускною здатністю. Однак, навіть на місцевих прикордонних переходах, наприклад Krościenko-Smolnica, спостерігалося помітне зростання кількості перетинів державного кордону [3].

Найбільше біженців приваблюють в великі міста. Масштаб напливу, як правило, пропорційний розміру центрів. Так як у Варшаві, так і в Познані, Вроцлаві чи Гдині вона коливається в межах 40-50 зареєстрованих на 1000 мешканців. Трохи нижчі значення зафіксовано в Гданську, Лодзі, Любліні та Кракові. Це не змінює того факту, що великі мегаполіси (в адміністративних межах центральних міст) внаслідок напливу біженців збільшили своє населення приблизно на 4-5%.

Відмінності проявляються також в околицях великих міст. Навколо Варшави ця ситуація є така ж як і в місті, і вона повторюється в Кракові, Вроцлаві, Лодзі, Любліна та на південь від Гданська. Реєстрацію PESEL у віддалених зонах мегаполісів можна пояснити місцем проживання біженців (приймаючі сім'ї в приміських односімейних житлових районах), легшим доступом до самої реєстрації (черги). Це не змінює того факту, що міграційні рішення туди, ймовірно, пов'язані з привабливістю ринку праці самого мегаполісу. Таким чином, приріст потенційних робітників у найбільших центрах буде вищим за вищезазначені показники.

Одне з найвищих відносних значень напливу біженців зафіксовано в таких туристичних повітах як Татшанський, Єленья-Ґура, Бещадський, Пуцький, Новодворський та інші. Такі райони можуть становити відносно привабливе місце з огляду на майбутню роботу, хоча слід припустити, що концентрація, яка спостерігається у вищезгаданих одиницях, є тимчасовою. Це стосується приміських зон багатьох мегаполісів, а також районів вирощування фруктів (традиційних місць сезонної міграції), як-от Груецький повіт чи західна Люблінщина, а також західна частина країни (Любуське та Західнопоморське воєводства та, певною мірою, Опольське воєводство). У Варшаві помітна тенденція, коли біженці обирають місця розташування в західній Польщі, в тому числі безпосередньо на кордоні з Німеччиною (попри інколи помірну привабливість місцевих ринків праці). Це може свідчити про те, що розглядається варіант подальшої подорожі до Західної Європи.

Характерною є дуже мала кількість людей, які прямують до Підляського та Вармінсько-Мазурського воєводств, у тому числі до повітів, що межують з Білорусією та Калінінградською областю Росії. Це можна трактувати як небажання залишатися поблизу країни-агресора та його союзника. До того ж ці регіони в минулому не демонстрували сильної концентрації притоку мігрантів з України (зокрема, у Підляському воєводстві переважали заробітчани з

Білорусі), тому міграційні мережі розвивалися меншою мірою. Окремо можна оцінити масштаби мігрантів, які перебували в прикордонних з Україною воєводствах, куди вони прибули в перший день свого виїзду. У Підкарпатському воєводстві цей масштаб напрочуд малий. Більша кількість зафіксована в Люблінському воєводстві. Характерно, що в даному випадку це скоріше території за межами більших центрів (міст повітового статусу). Польський уряд надав необхідно допомогу біженцям, але на даний момент за приблизними підрахунками тридцять відсотків з них повернулися в Україну.

Наша держава постійно турбується про допомогу таким переміщеним особам. Найважливішими сферами допомоги переміщеним особам є:

Перше захист: для таких осіб необхідно забезпечити комплексне інформування, обізнаності та послуг, які вони можуть отримати включаючи психосоціальну та юридичну підтримку, на контрольно-пропускних пунктах, в Інтернеті та вдома.

Друге - грошова допомога: розробити масштабну, багатоцільову програму грошової допомоги в східних і центральних регіонах України, де проживає і прибуває більшість внутрішніх біженців.

Третє - необхідне матеріальне забезпечення: організація конвоїв з наданням допомоги для основних гуманітарних вантажів, таких як спальні та гігієнічні набори, продукти харчування, для окремих осіб і домогосподарств, у тому числі у важкодоступних районах.

Четверте - житло: підтримка органів місцевого самоврядування в місцях прийому біженців по всій країні з метою розширення можливостей прийому біженців у країні в колективних центрах шляхом надання необхідних матеріалів, ремонту та планування різноманітних рішень на середніх та великих відстанях для довгострокового перебування та створення координаційних центрів управління для забезпечення безпечного доступу до послуг для таких осіб [4].

Дії місцевих органів влади та самоврядування щодо інтеграції переселенців у місцеві громади не завжди є ефективними, оскільки останні не спроможні належним чином задовольнити потреби переселенців. Тому механізм державної підтримки та можливості децентралізації мають бути використані повною мірою, а анонсована владою підтримка територіальних громад для внутрішньо переміщених осіб та вимушених залишити свої домівки має реальний зміст. Політична соціалізація також непроста, сприйняття іммігрантів у новому етнічному середовищі досі залишається суперечливим. Подальша доля вимушених залишити місце проживання значною мірою залежить від їх власної самоорганізації та співпраці з громадськими організаціями, залучення до активного життя місцевих громад, згуртованості вимушених людей та мешканців, єдине сприйняття українського національного ідеалу, єдині політичні переконання, почуття, цінності та встановлення норм політичної діяльності. Тому ми вважаємо, що необхідно активізувати соціо-гуманітарну роль держави, розвинути механізм взаємодії держави і суспільства, забезпечити гідні умови життя для всіх громадян України.

Список літератури:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#top>.
2. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб. Закон України . № 1706-VII від 20 жовтня 2014 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text>.
3. Rozmieszczenie uchodźców z Ukrainy w przestrzeni Polski – wstępne informacje na podstawie nadanych numerów PESEL rp6_uchodzcy_z_ukrainy_wstepne_info_26.04.2022.pdf.
4. Внутрішньо переміщені особи (ВПО). URL: <https://www.unhcr.org/ua/idps-ua>.